

Vahvistettu: 3.6.2010	Vahvistaja: rehtori Tuula Teeri
YT-käsittely: 27.4.2010	Tarkistettu: 18.4.2012 (versio 1.1), vararehtori Ilkka Niemelä

TIETOTEKNIKKARIKKOMUSTEN SEURAAMUSKÄYTÄNTÖ AALTO-YLIOPISTOSSA

Sisällysluettelo:

1	Käyttöoikeuksien rajoittaminen selvitystyön ajaksi.....	1
2	Seuraamukset.....	2
2.1	Opiskelijat	2
2.2	Henkilökunta	2
3	Seuraamustaulukot	2
3.1.	Käsitteitä	3

Tietotekniikkarikkomuksina pidetään Aalto-yliopiston tietojärjestelmien käytöstä annettujen politiikkojen ja määräysten vastaista toimintaa tai tietojärjestelmien käyttöä Suomen lakien vastaisesti.

Tässä dokumentissa (jatkossa seuraamuskäytäntö) on kuvattu toimenpiteitä, joita henkilöön kohdistetaan, kun tietotekniikkarikkomus on havaittu tai sitä on perusteltua syytä epäillä. Toimenpiteet on jaettu käyttöoikeuksien rajoitukseen rikkomuksen *selvitystyön ajaksi* sekä mahdollisiin rikkomuksesta määrättyihin *seuraamuksiin*.

Seuraamuskäytäntö keskittyy ensisijaisesti yliopiston tutkinto-opiskelijoihin ja henkilökuntaan. Yliopiston järjestelmiin voi olla käyttöoikeuksia myös mm.

- ulkopuolisella rahoituksella toimivilla tutkijoilla, emerituksilla ja ulkopuolisten palveluntarjoajien työntekijöillä, sekä
- täydennyskoulutuksen ja avoimen yliopiston opiskelijoilla.

Tällaisten käyttöoikeuden haltijoiden heterogeenisuudesta johtuen käytetään heidän osaltaan enemmän tapauskohtaista harkintaa.

Kaikki havaitut tietotekniikkarikkomukset ja niistä aiheutuneet toimenpiteet on ilmoitettava yliopiston [tietoturvapäällikölle](#).

1 Käyttöoikeuksien rajoittaminen selvitystyön ajaksi

Käyttöoikeuksia voidaan rajoittaa joko sulkemalla kaikki tai osa henkilön käyttäjätunnuksista tai muutoin estämällä jonkin tietojärjestelmän käyttö (esim. poistamalla tiedon muutosoikeus).

Selvitystyön ajaksi

- *opiskelijalta* pääsääntöisesti suljetaan käyttäjätunnukset ja hänet kutsutaan keskustelemaan IT-johtajan / tietoturvapäällikön tai järjestelmästä vastaavan henkilön kanssa
- henkilökuntaan kuuluvan käyttöoikeuksia rajoitetaan tarvittavassa määrin. Rajoituksena verkkohäiriötilanteissa voi olla myös työaseman kytkeminen irti verkosta.

Käyttöoikeuksia on rajoitettava aina, kun

- on perusteltua syytä epäillä, että henkilö on syyllistynyt väärinkäytökseen, JA
- on mahdollista, että käyttöoikeudesta on haittaa rikkomuksen selvittämiseksi tai vahinkojen minimoimiselle.

Käyttöoikeuksien rajoittamisesta selvitystyön ajaksi päättää tietojärjestelmän omistaja, yksikön johtaja tai muu tehtävään nimetty henkilö. Rajoittamisen toteuttaa ylläpitäjä. Kiireellisissä tapauksissa ylläpitäjä voi omalla päätöksellään rajoittaa käyttöoikeuksia enintään kolmeksi päiväksi, mistä tulee välittömästi ilmoittaa rajoituksista vastaavalle henkilölle.

Käyttöoikeuden rajoitus tutkinnan ajaksi voidaan purkaa, kun asia on selvitetty ja on ilmeistä, ettei käyttöoikeuden palauttamisesta ole ilmeistä haittaa. Tutkintaa edistää asianomaisen aktiivinen myötävaikutus asian selventämiseen.

2 Seuraamukset

Lievimmissä tapauksissa henkilölle huomautetaan asiattomasta toiminnasta.

Tietotekniikkarikkomuksen seurauksena henkilö on korvausvastuussa

- väärinkäyttämistään resursseista (esim. koneaika)
- väärinkäytön aiheuttamista välittömistä vahingoista ja
- väärinkäytön selvitystyöstä aiheutuneista kustannuksista.

2.1 Opiskelijat

Opiskelijalle kohdistettavia seuraamuksia voivat olla tietojärjestelmien käyttöoikeuksien määräaikainen rajoittaminen (käyttäjätunnusten sulkeminen), yliopiston sisäiset hallinnolliset toimet (kirjallinen varoitus, määräaikainen erottaminen) ¹ sekä rikosilmoituksen tekeminen (laissa rangaistaviksi määritellyt teot).

Käyttäjätunnusten sulkemisesta päättää IT-johtaja. Käytön rajoitusaikaan ei lasketa mukaan tunnusten sulkemista selvitystyön ajaksi. Opiskelijan myötävaikutus asian selvittämisen edistämiseksi voidaan kuitenkin huomioida rajoitusaikaa lyhentävästi. Kirjallisen varoituksen antamisesta opiskelijalle päättää yliopiston rehtori ja määräaikaisesta erottamisesta yliopiston hallitus. Käyttöoikeudet perutaan erottamisen ajaksi. Käyttöoikeuksien rajoittamisen kokonaiskesto on kuitenkin vähintään liitteenä olevissa taulukossa ([tutkinto-opiskelijat](#), [henkilökunta](#), [muut](#)) esitetyn mittainen.

2.2 Henkilökunta

Henkilökuntaa koskevia seuraamuksia voivat olla yliopiston työnantajana toteuttamat työoikeudelliset toimet (kirjallinen *varoit*us, irtisanominen, palvelussuhteen purku) ² sekä rikosilmoituksen tekeminen (laissa rangaistaviksi määritellyt teot). Varoituksen antaa koulun dekaani tai henkilöstöjohtaja (Aallon yhteiset yksiköt). Irtisanomisesta ja työsuhteen purkamisesta päättää koulun dekaani tai henkilöstöjohtaja (Aallon yhteiset yksiköt). HR-lakimies toimii valmistelijana yhteistyössä henkilöstöpäällikön kanssa. Käyttöoikeudet yksittäisiin järjestelmiin voidaan väärinkäytöksestä johtuvan luottamuspulan synnyttyä evätä määräajaksi tai pysyvästi.

3 Seuraamustaulukot

Liitteen taulukoissa annetaan suositukset tietotekniikkarikkomusten seuraamuksista yliopiston [tutkinto-opiskelijoille](#), [henkilökunnalle](#) ja [muille](#).

¹ [Yliopistolaki](#) 45§

² [Työsopimuslaki](#) 7 luku, 2§ 8 luku, 1§

Taulukoissa on esimerkkejä tyypillisistä tietojärjestelmien käytön yhteydessä esiintyvistä rikkomuksista luokiteltuina rikkomuksen vakavuusasteen mukaan. Seuraamukseen vaikuttaa rikkomuksen vakavuuden lisäksi teon tahallisuuden aste.

Taulukon seuraamusruuduissa ylin rivi on varattu mahdolliselle rikosilmoitukselle, seuraavalla rivillä ovat yleiset hallinnolliset toimet ja alimmalla tietojärjestelmien käyttöä koskevat toimet ja/tai IT-johtajan päättämät seuraamukset.

Jos henkilö on sekä opiskelija että henkilökuntaa, sovelletaan häneen pääsääntöisesti henkilökunnan taulukkoa. Tästä voidaan kuitenkin poiketa, mikäli rikkomus tai henkilön työsuhteen laatu antaa siihen erityistä aihetta.

3.1. Käsitteitä

Rikoslain alaisen materiaalin oikeudeton käsittely

- *rikoslain alaista materiaalia* ovat esimerkiksi lapsiporno, eläimiin sekaantuminen, raaka väkivalta, rasistinen aineisto ja kansankiihottamismateriaali
- *käsittelyä* ovat mm. materiaalin levittäminen ja hallussapito.

Tekijänoikeuslain alaista materiaalia on esimerkiksi musiikki, videot, sarjakuvat, elokuvat, pelit ja ohjelmistot.

Palvelu on toiminto, jota voidaan käyttää koneen ulkopuolelta. Esimerkiksi

- sähköpostipalvelu (smtp, imaps, ...)
- tiedostonsiirtopalvelu (sftp, http, scp, ...)
- vertaisverkko-palvelu (Kazaa, eDonkey,...).

Tunnuksen luovuttamista on esim. salasanan kertominen toiselle käyttäjälle tai istunnon auki jättäminen niin, että toinen henkilö pääsee käyttämään toisen tunnusta.

Tiedon luottamuksellisuuden vaarantamista ovat esim.

- salassa pidettävän tai muutoin lain suojaa nauttivat tiedon luovuttaminen henkilölle, jolla ei ole oikeutta saada sitä, esim. palvelinten käyttäjätietojen luovutus
- salassa pidettävän tiedon tietoturvan laiminlyönti, esim. puutteelliset suojaukset järjestelmässä, jossa tietoa käsitellään
- salassapitorikokset
- henkilötietolain rikkominen.

Henkilökohtaisen tietoturvan laiminlyöntiä on esimerkiksi salasanan jättäminen näkyviin.